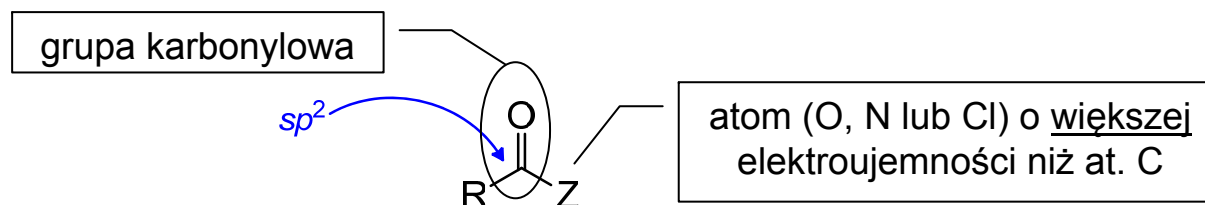
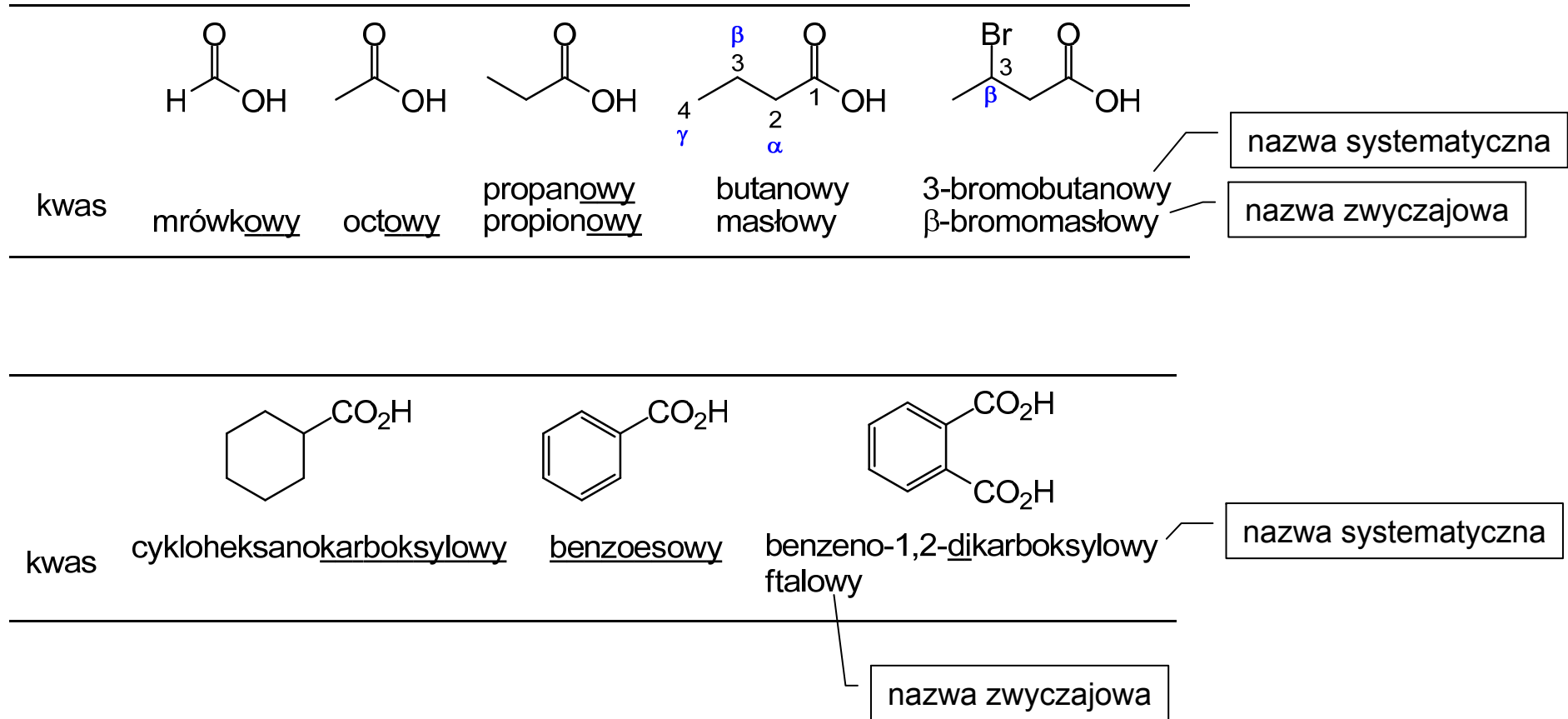

27-29. Reakcje kwasów karboksylowych i ich pochodnych

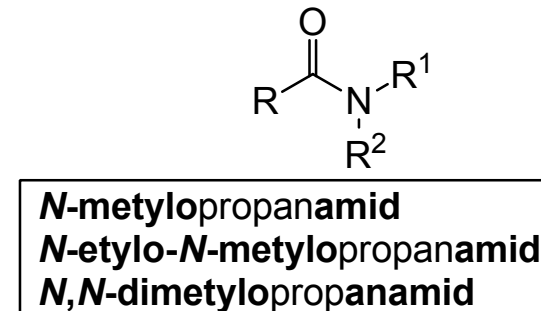
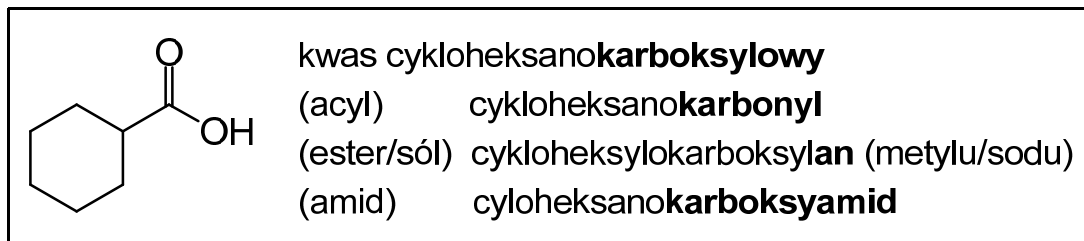
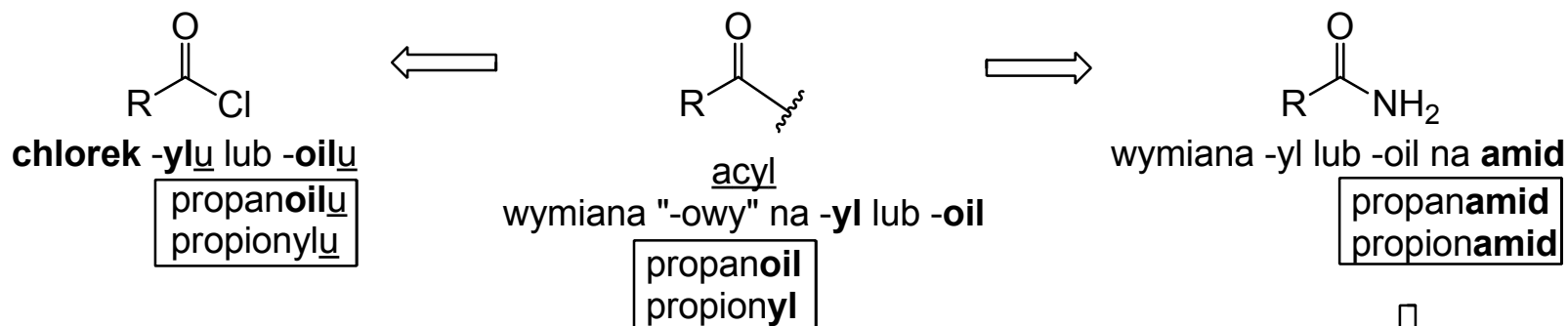
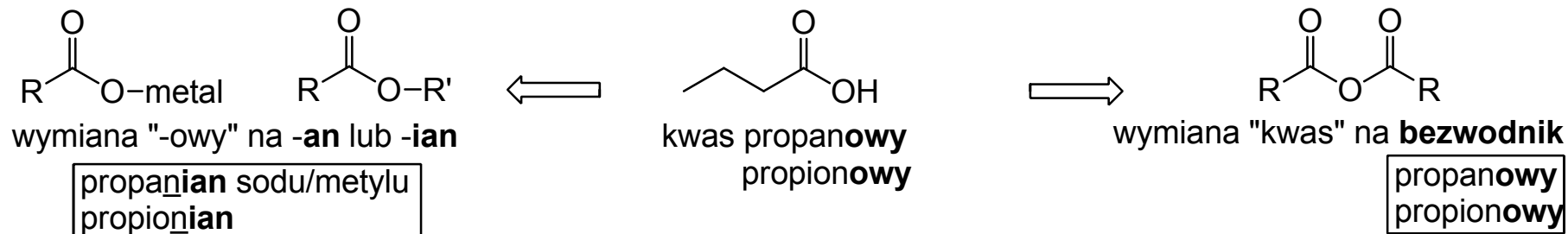
nazwa ogólna	kwas karboksylowy	bezwodnik kwasowy	chlorek kwasowy	ester	amid 1°	amid 2°	amid 3°	nitryl
wzór								

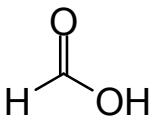
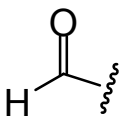
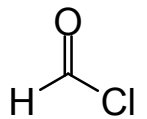
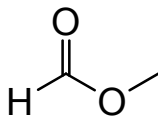
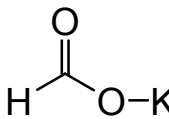
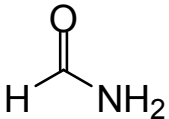
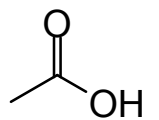
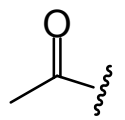
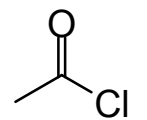
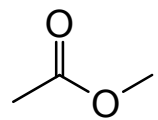
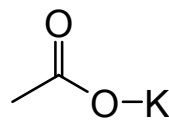
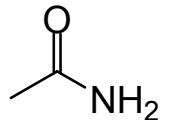
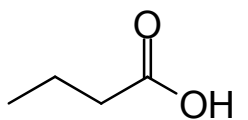
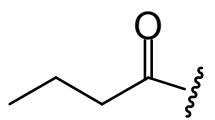
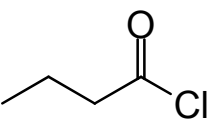
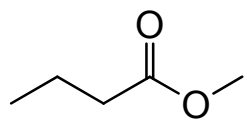
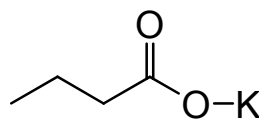
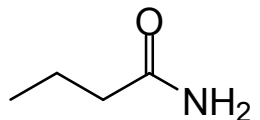
14.1. Nazewnictwo kwasów karboksylowych

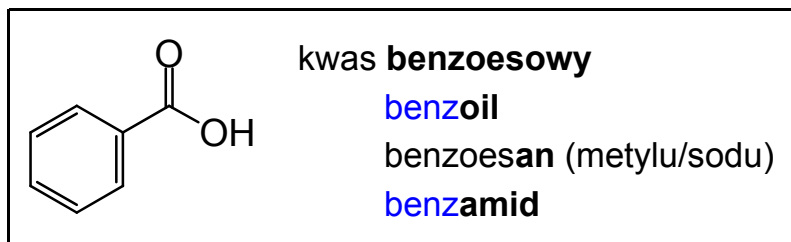

14.2. Nazewnictwo pochodnych kwasów karboksylowych

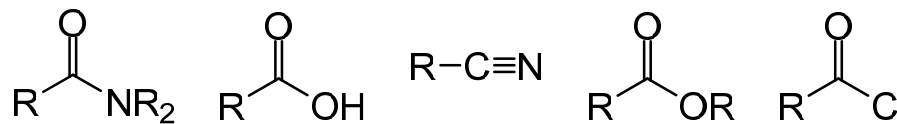

14.3. Nazewnictwo – wybrane wyjątki

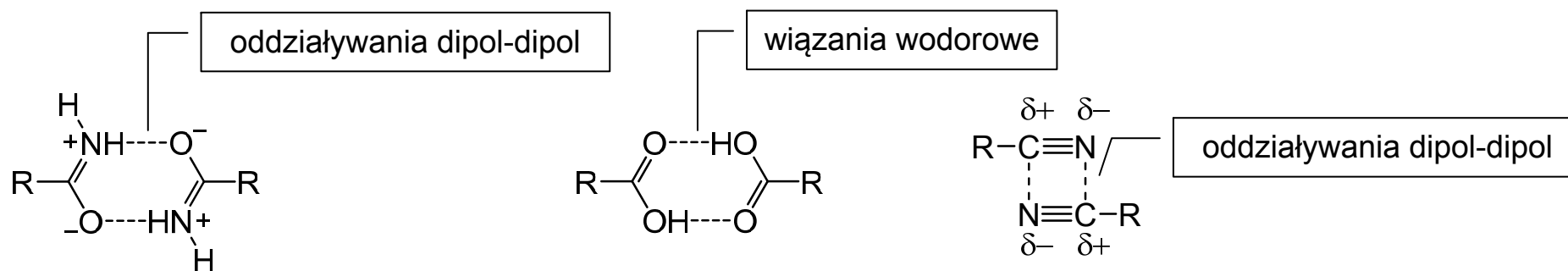
kwas	acyl	chlorek	ester	sól	amid
					
mrówkowy	formyl	formylu	mrówczan metylu	mrówczan potasu	formamid
					
octowy	acetyl	acetylu	octan metylu	octan potasu	acetamid
					
butanowy masłowy	butanoil butyryl	butanoilu butyrylu	butanian metylu maślan	butanian potasu maślan	butyroamid

14.4. Właściwości fizyczne

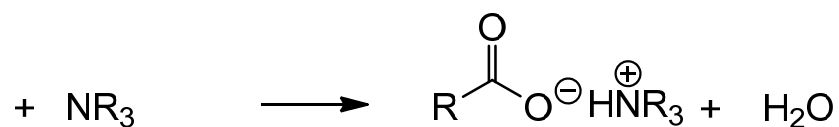
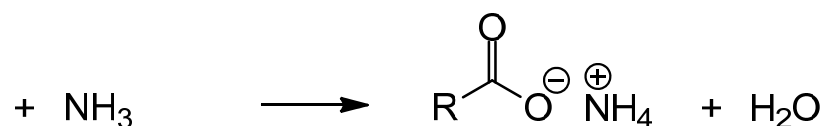
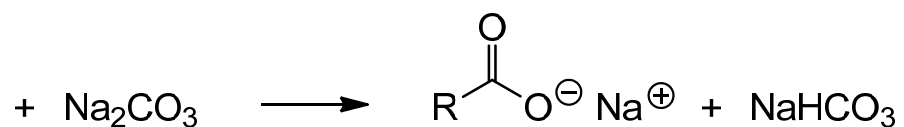
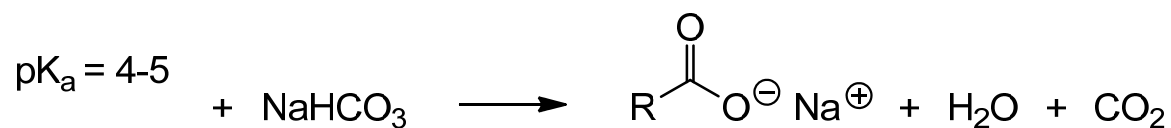
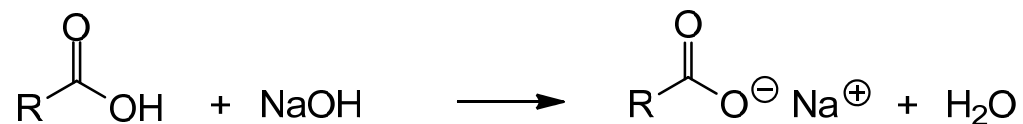

temperatura wrzenia

kwas tłuszczowy C-18	nazwa	tt/°C
	stearynowy	69
	oleinowy	13
	linoleninowy	-11

14.5. Reakcje kwasów karboksylowych z zasadami

reakcje zachodzące poza
karbonylowym at. C

$$\text{pK}_a(\text{H}_2\text{O}) = 15.5$$

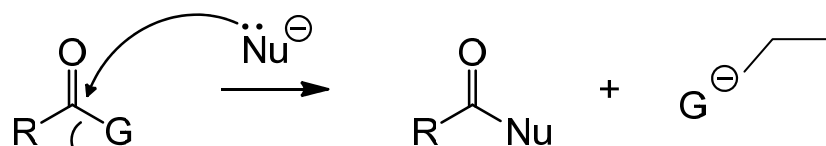
$$\text{pK}_{a1}(\text{H}_2\text{CO}_3) = 6.35$$

$$\text{pK}_{a2}(\text{H}_2\text{CO}_3) = 10.33$$

$$\text{pK}_a(\text{NH}_4^+) = 9.26$$

$$\text{pK}_a(\text{HNR}_3^+) \approx 10$$

14.6. Względna reaktywność kwasów karboksylowych i ich pochodnych

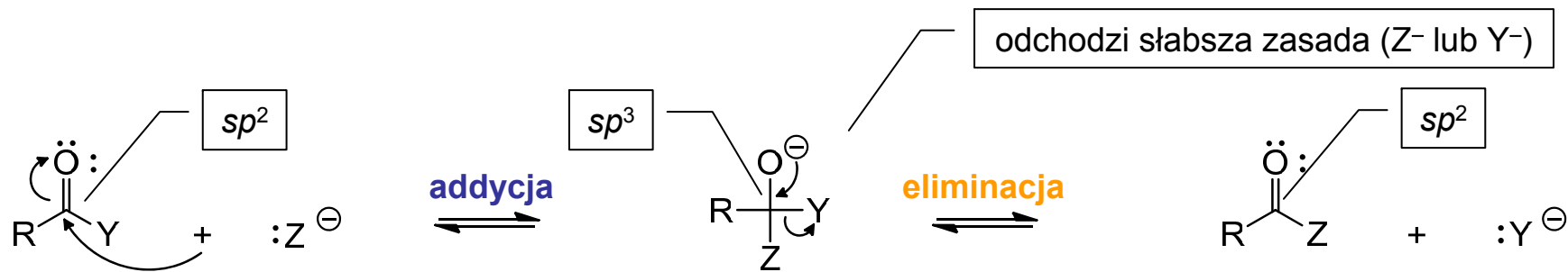
grupa odchodząca

reakcja addycji-eliminacji,
obowiązuje reguła: im słabsza zasada,
tym łatwiej odchodzi

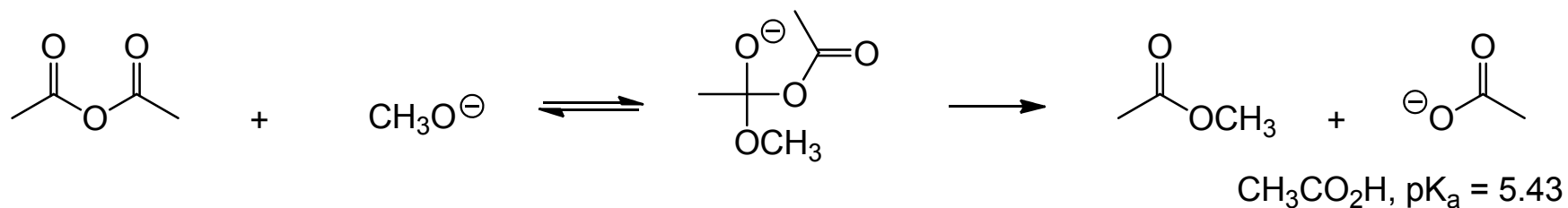
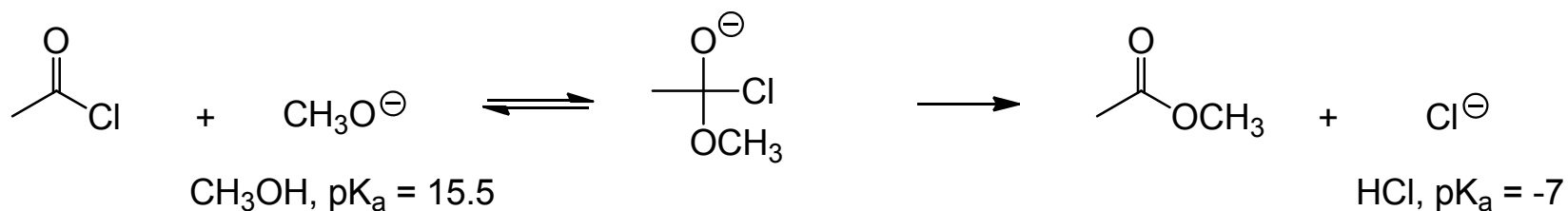
$R'O^-$, OH^- , NH_2^- - zbyt mocne zasady, aby
reakcja zachodziła bez aktywacji mającej na celu
obniżenie zasadowości grupy odchodzącej

	$R-C(=O)Cl$	$R-C(=O)O-C(=O)R$	$R-C(=O)OR'$	$R-C(=O)OH$	$R-C(=O)NH_2$
grupa odchodząca (G^-)	Cl^-	$R-C(=O)O^-$	$R'O^-$	OH^-	NH_2^-
sprzężony kwas	HCl	$R-C(=O)OH$	$R'OH$	H_2O	NH_3
pK_a	-7	~ 5	~ 15	15.5	34
podatność gr. odchodzącej na podstawienie					

14.7. Wzajemne przekształcenia kwasów karboksylowych i ich pochodnych - reakcja addycji-eliminacji

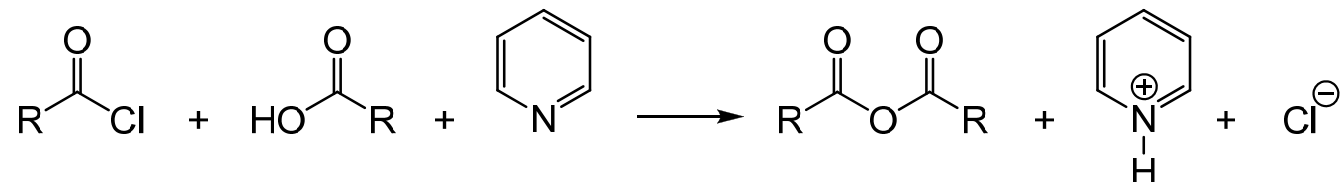
względna zasadowość	zasada odchodząca	spodziewany przebieg reakcji
$Z^- > Y^-$	Y^-	produkt
$Z^- \sim Y^-$	Z^- i Y^-	mieszanina substrat/produkt
$Z^- < Y^-$	Y^-	substrat (<i>objaw makroskopowy</i> , reakcja nie zachodzi)

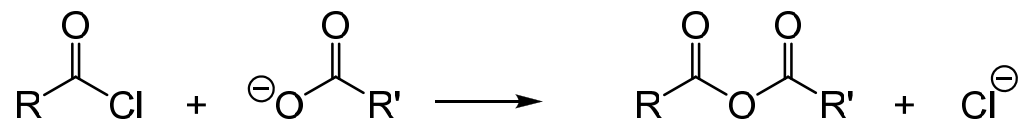

14.7.1. Przekształcanie chlorków kwasowych

w bezwodniki symetryczne

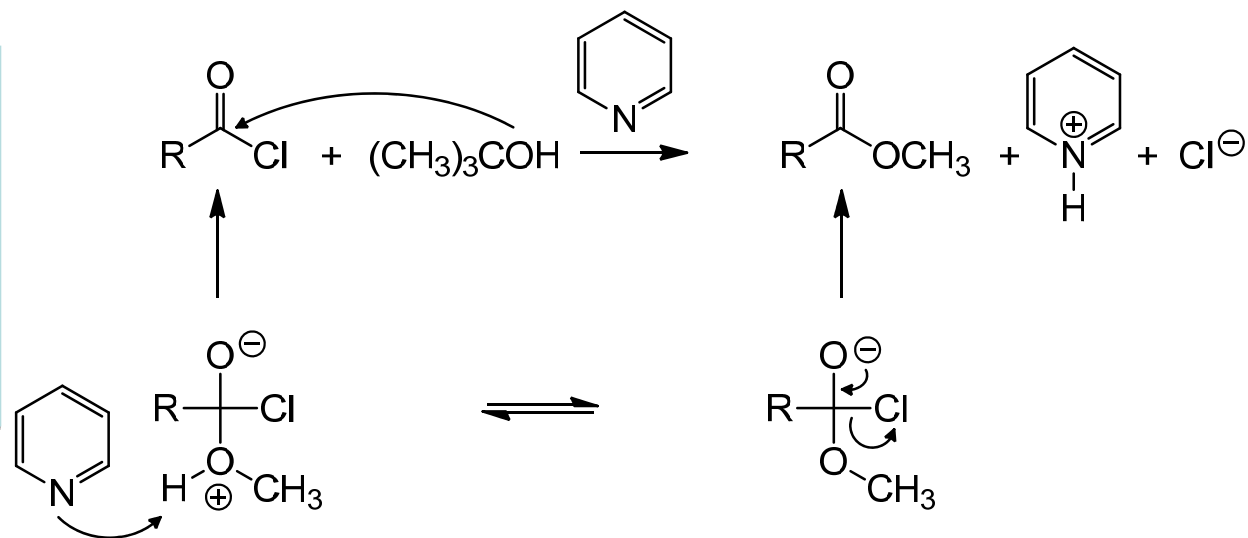
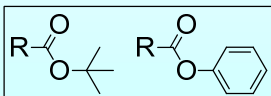
w bezwodniki mieszane,
 $\text{R} \neq \text{R}'$

w estry,
estryfikacja (**alkoholiza**)

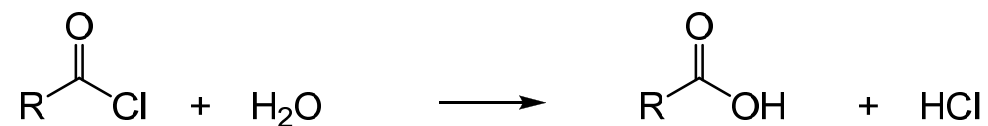
pirydyna, amina do związania HCl

w praktyce reakcja stosowana do otrzymywania estrów alkoholi 3° i fenoli (chlorki kwasowe trudniej dostępne niż kwasy karboksylowe)

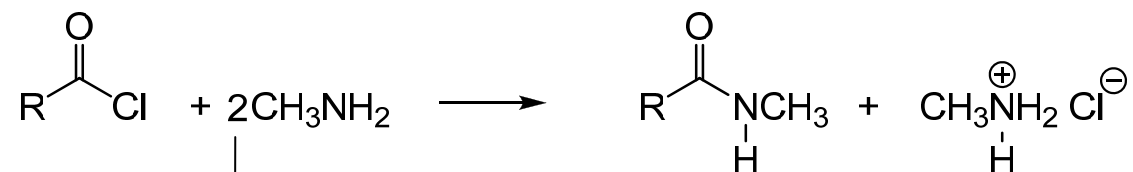

14.7.1.cd. Przekształcanie chlorków kwasowych

w kwasy,
hydroliza

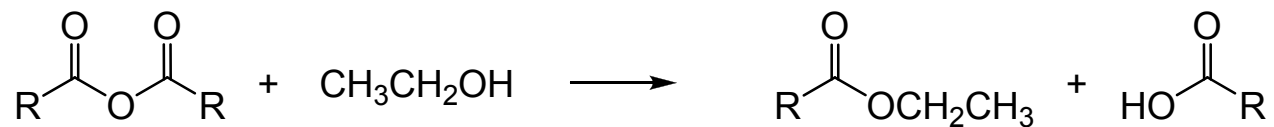
w amidy,
aminoliza

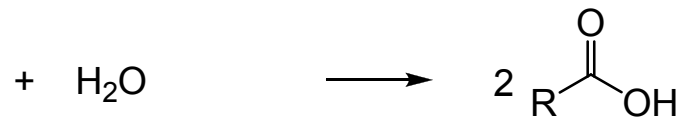
1 mol w roli reagenta
1 mol w roli zasady do związania HCl

14.7.2. Przekształcanie bezwodników kwasowych

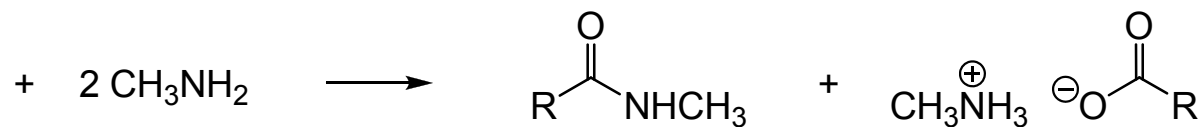
w estry,
estryfikacja

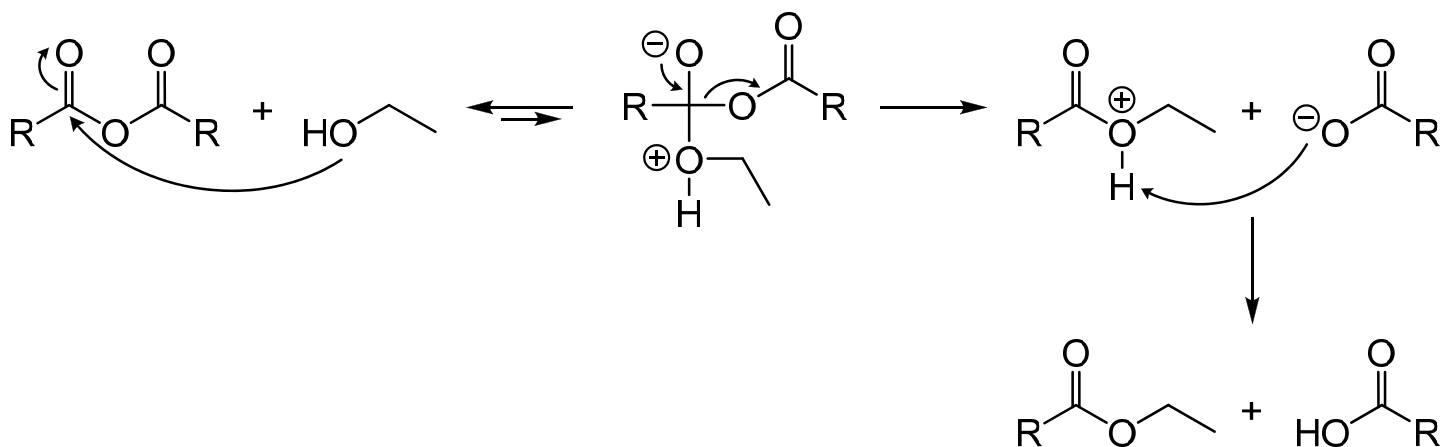
w kwasy,
hydroliza

w amidy,
aminoliza

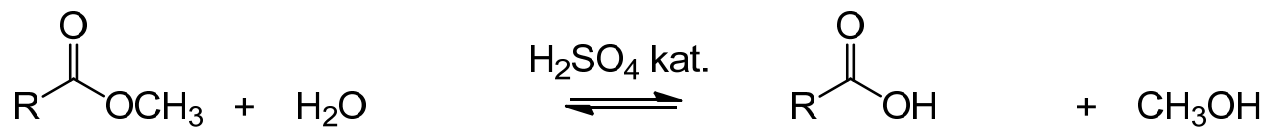

mechanizm estryfikacji

14.7.3. Przekształcanie estrów – w warunkach kwasowych

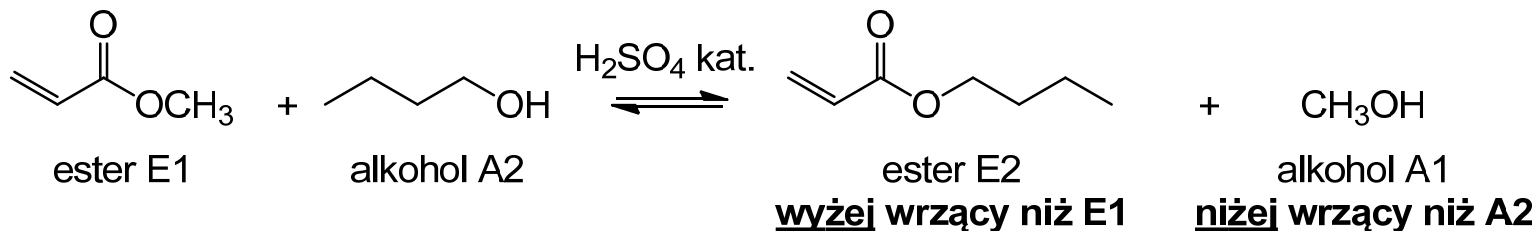
w kwasy,
hydroliza
(w warunkach kwasowych)

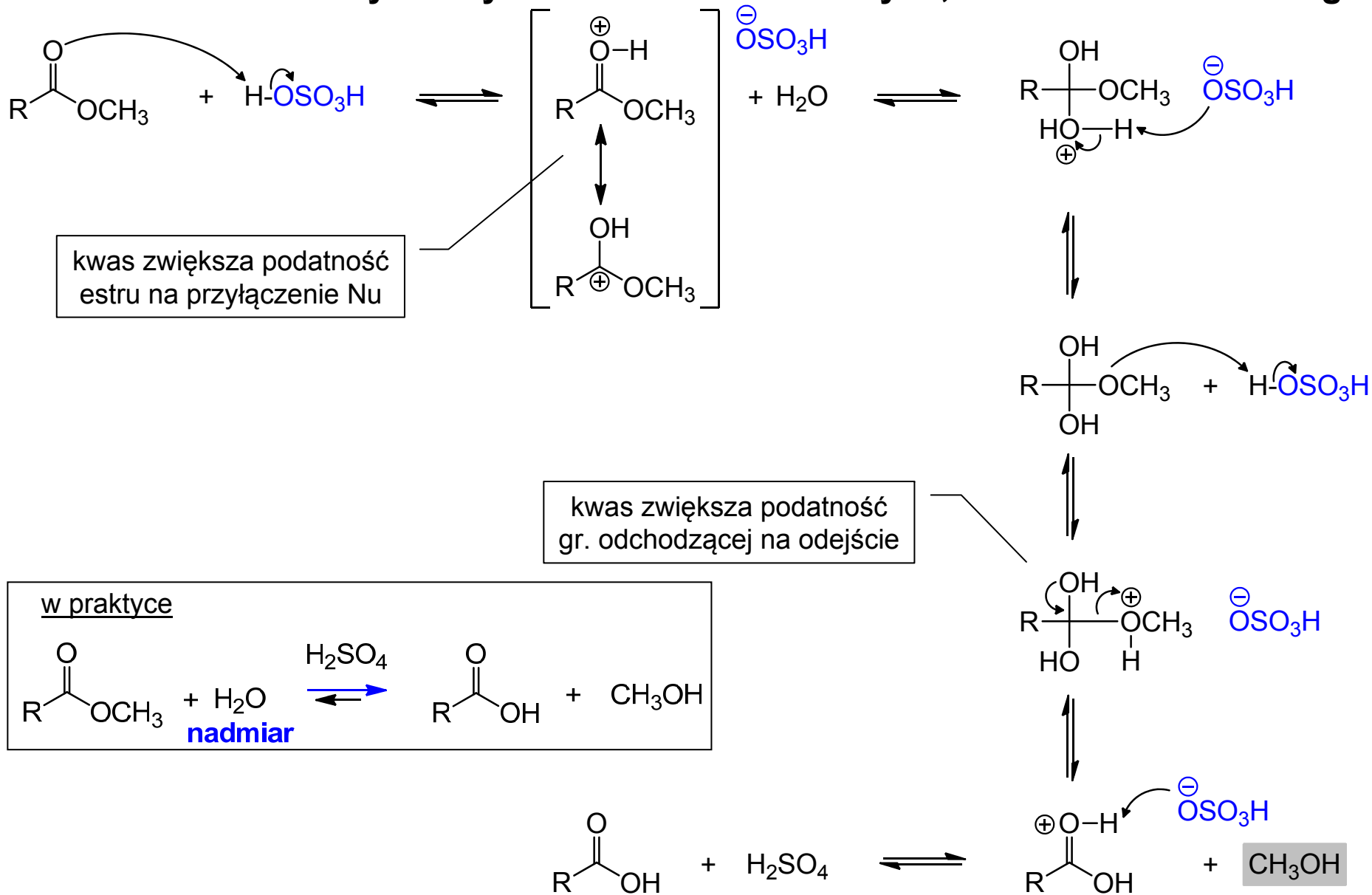
podatność na hydrolizę, wyjaśnienie na podstawie mechanizmu reakcji **addycji-eliminacji**

ester	grupa odchodząca (zasada)	sprzężony kwas	pK _a (moc sprzęż. kwasu)	moc zasady	reaktywność estru
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{OCH}_3$	CH ₃ OH	CH ₃ OH ₂ ⁺	-2		
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{O}-\text{C}_6\text{H}_5$	HO-C ₆ H ₅	H ₂ O ⁺ -C ₆ H ₅	-6.4		

w estry wyższych alkoholi, transestryfikacja (w warunkach kwasowych)

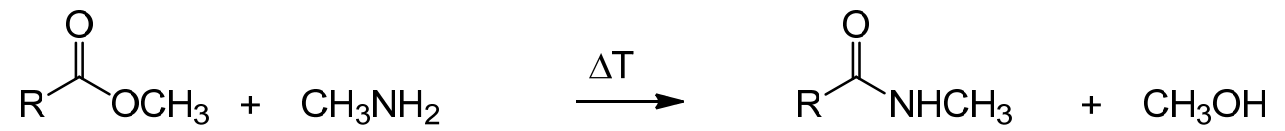

14.7.3a. Mechanizm hydrolizy w warunkach kwasowych, rola kwasu mineralnego

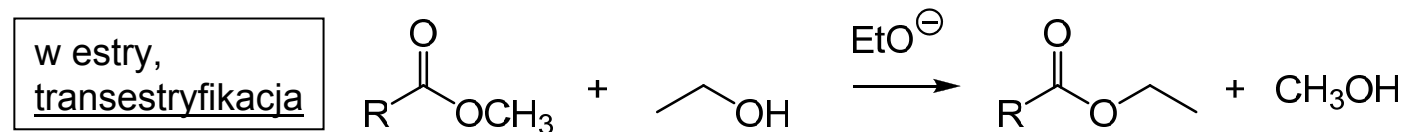
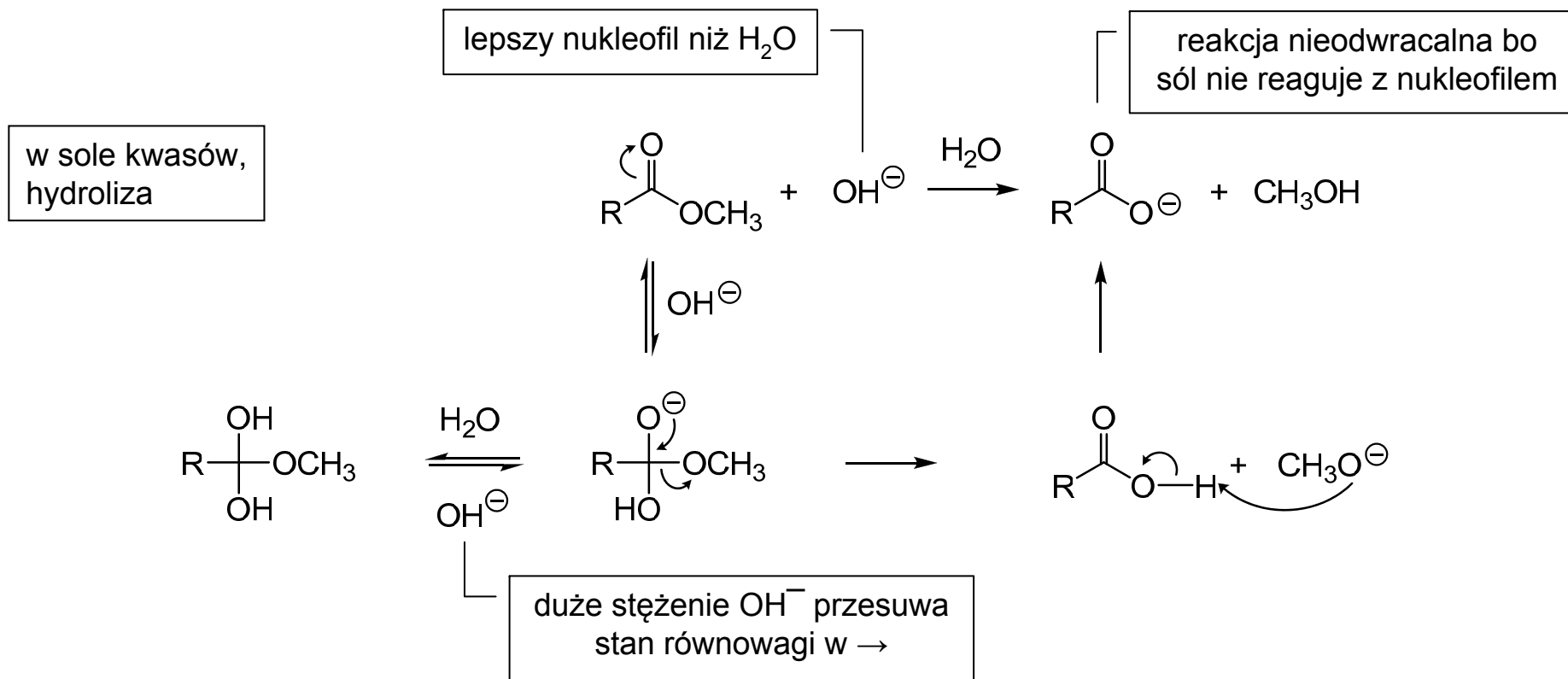

14.7.4. Przekształcanie estrów w warunkach obojętnych

w amidy, aminoliza
(w warunkach obojętnych)

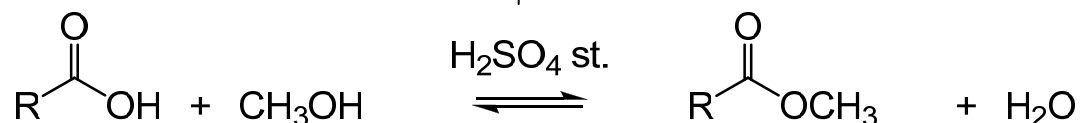

14.7.5. Przekształcanie estrów w warunkach zasadowych

14.7.6. Przekształcanie kwasów karboksylowych

w estry alkoholi 1° i 2°,
estryfikacja Fischera

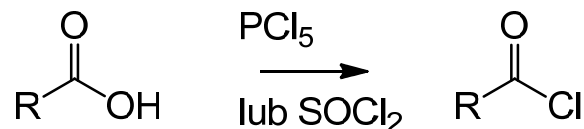

reakcja odwrotna do reakcji hydrolizy estru

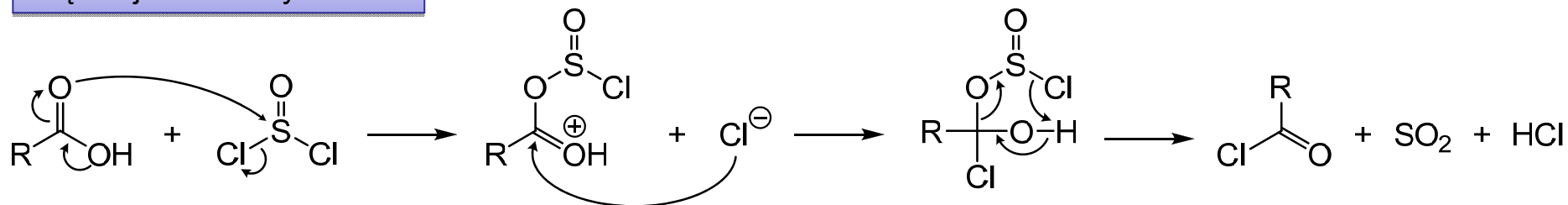
Sposoby przesunięcia stanu równowagi w →:

- duży nadmiar alkoholu lub kwasu karboksylowego (porównaj: synteza octanu *n*-butylu i synteza benzoesu metylu),
- usuwanie estru w miarę powstawania (jeśli $T_w(\text{estru}) < T_w(\text{pozostałych składników mieszaniny reakcyjnej})$), patrz synteza mrówczanu etylu (materiały do pracowni),
- usuwanie H_2O w miarę powstawania (techniką azeotropową, jeśli pozostałe składniki nie tworzą azeotropu).

w chlorki kwasowe

wariant z użyciem SOCl_2 –
częściej stosowany

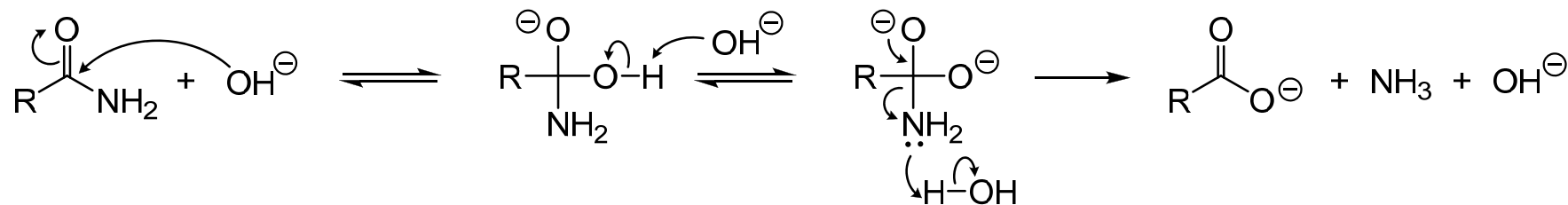
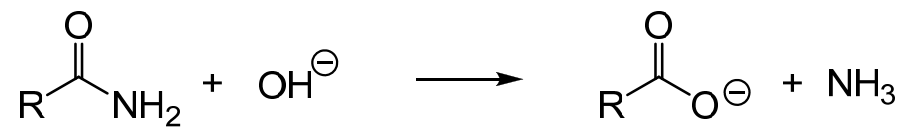

14.7.8. Przekształcanie amidów w warunkach zasadowych

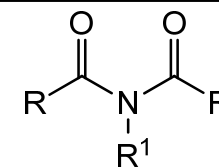
w sole kwasów,
hydroliza

14.7.9. Przekształcanie *N*-alkilimidów w warunkach zasadowych

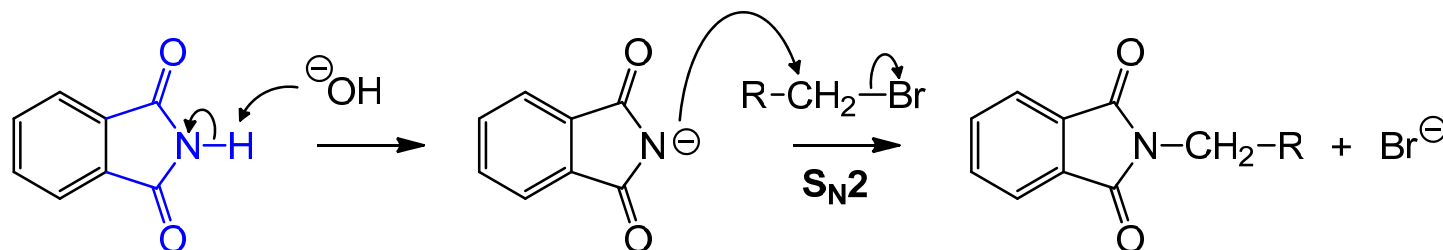
synteza Gabriela – metoda otrzymywania amin 1°

halogenek 1°
(ewentualnie 2°)

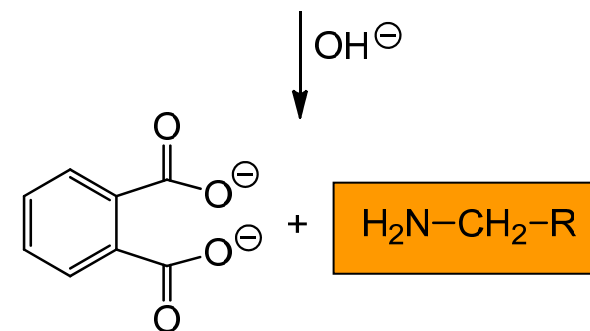
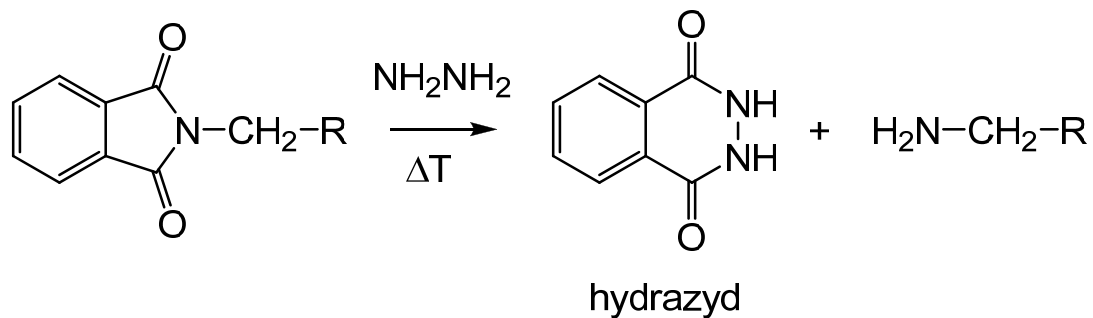

imid, R = H

N-alkylimid, R¹ = alkil

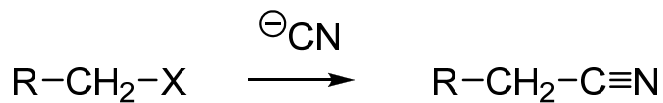
Wariant Inga-Manske'a

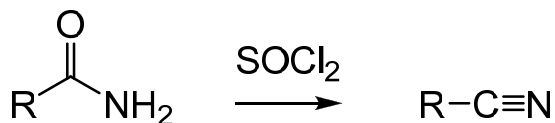
14.8. Otrzymywanie i reakcje nityryli

Otrzymywanie:

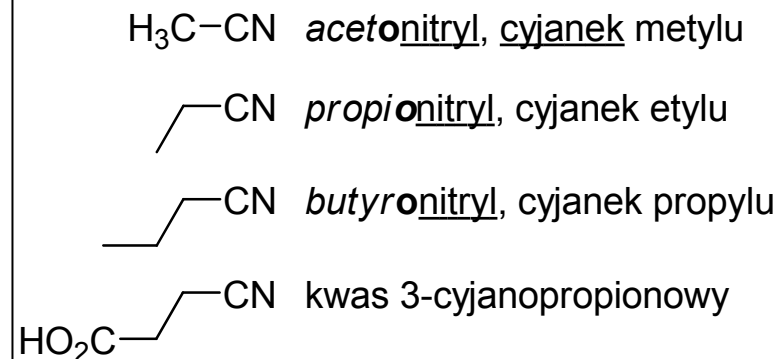
z halogenku 1°

z amidu 1°

Nazewnictwo (przykłady)

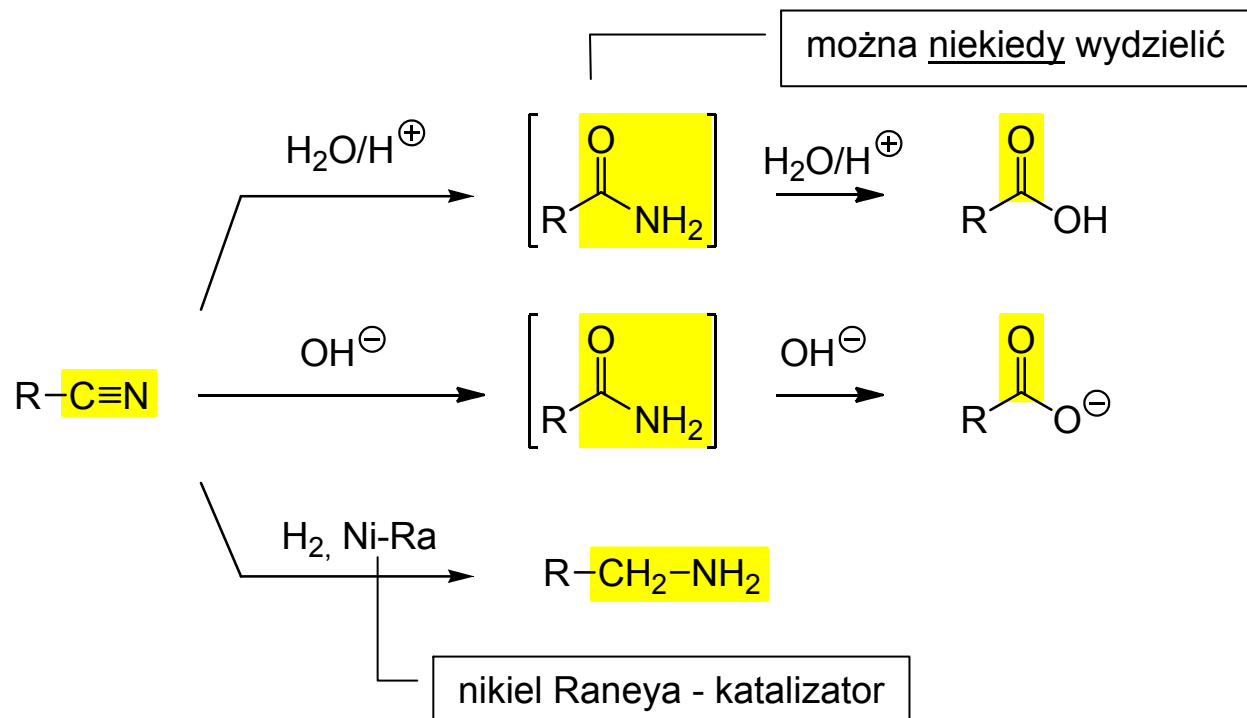

Reakcje:

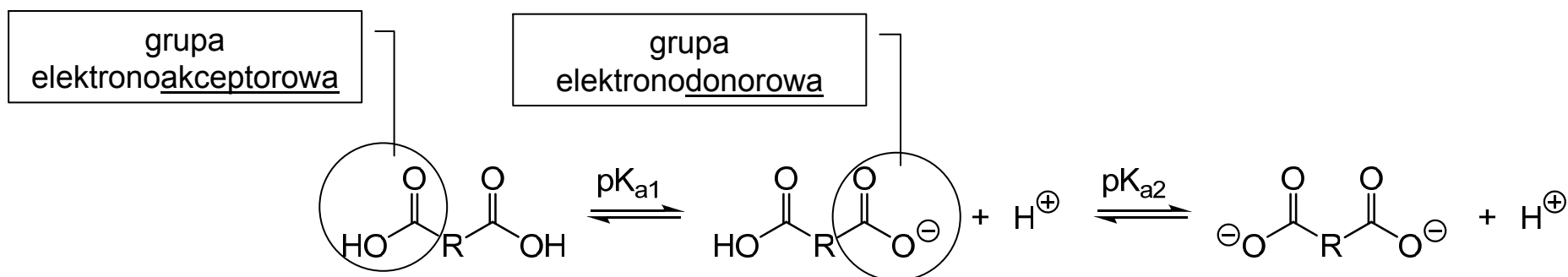
hydroliza w warunkach kwasowych

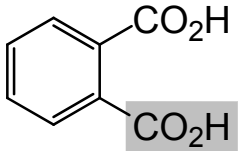
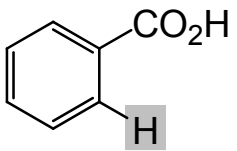
hydroliza w warunkach zasadowych

redukcja do amin 1°

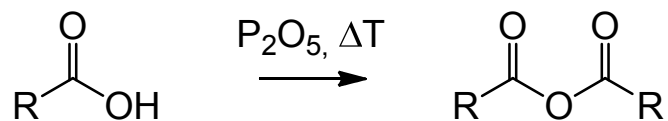
14.9. Kwasy dikarboksylowe

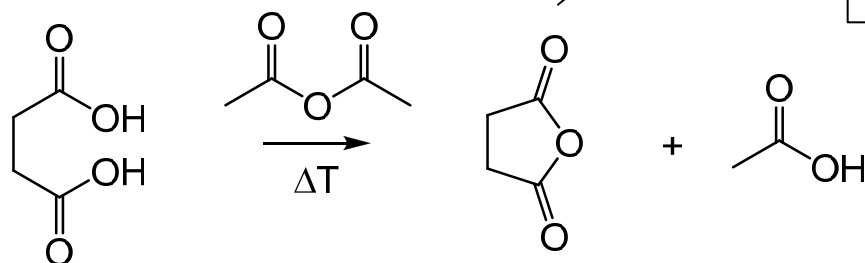
wzór	kwasy	pK _{a1}	pK _{a2}	wzór	pK _a
$\text{HO}_2\text{C}-\text{CO}_2\text{H}$	szczawiowy	1.27	4.27	$\text{H}-\text{CO}_2\text{H}$	3.68
$\text{HO}_2\text{C}-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	malonowy	2.86	5.70	$\text{H}-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	4.74
$\text{HO}_2\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	bursztynowy	4.21	5.64	$\text{H}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	4.85
$\text{HO}_2\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	glutarowy	4.34	5.27	$\text{H}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	4.80
	ftalowy	2.95	5.41		4.18

14.10. Odwadnianie kwasów karboksylowych

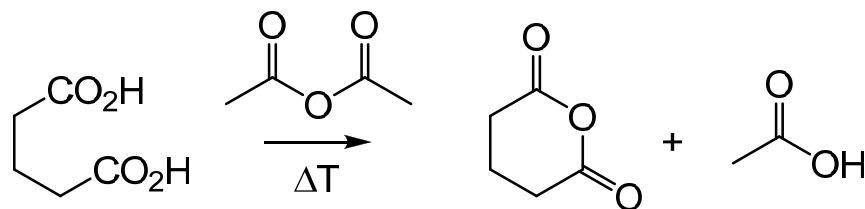
kwasy monokarboksylowych

kwasy dikarboksylowych (działanie $(\text{CH}_3\text{CO})_2\text{O}$ lub SOCl_2)

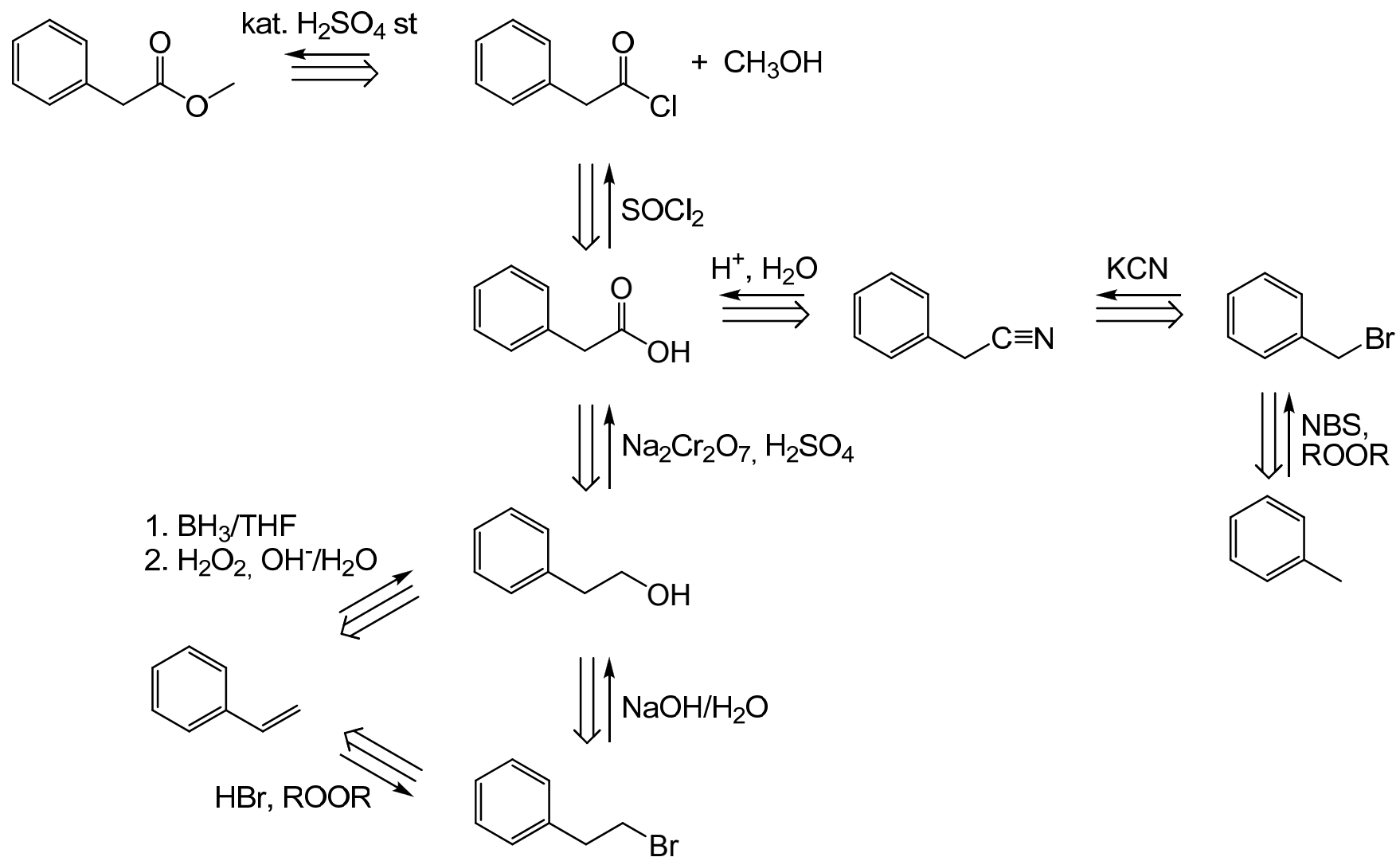

pięcio-
lub
sześcioczłonowy pierścień

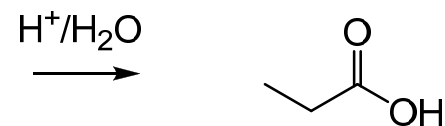
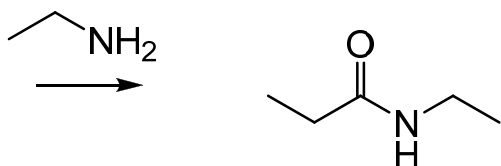
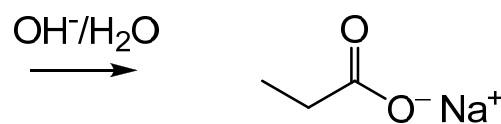
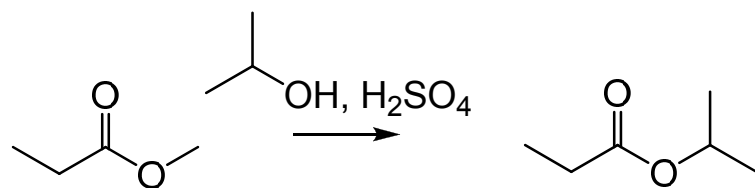
14.12. Przykłady

Zaproponować sposoby otrzymania estru:

14.12. Przykłady

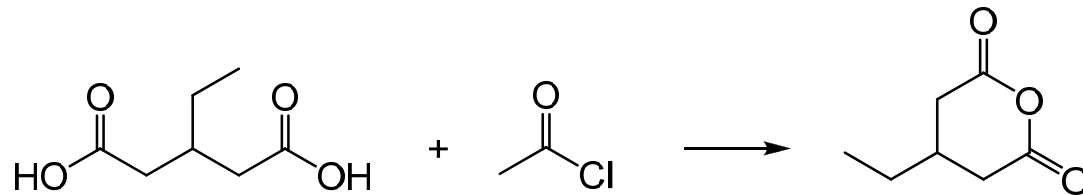
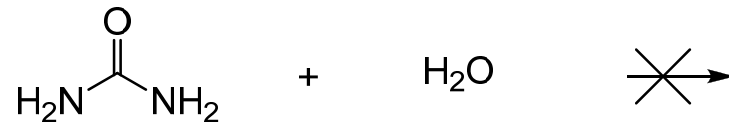
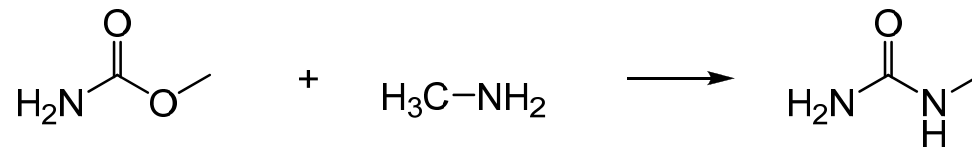
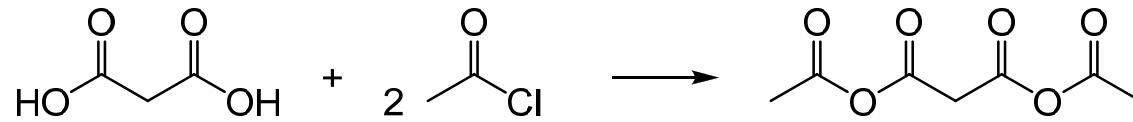
Podać reagenty niezbędne do wykonania reakcji:

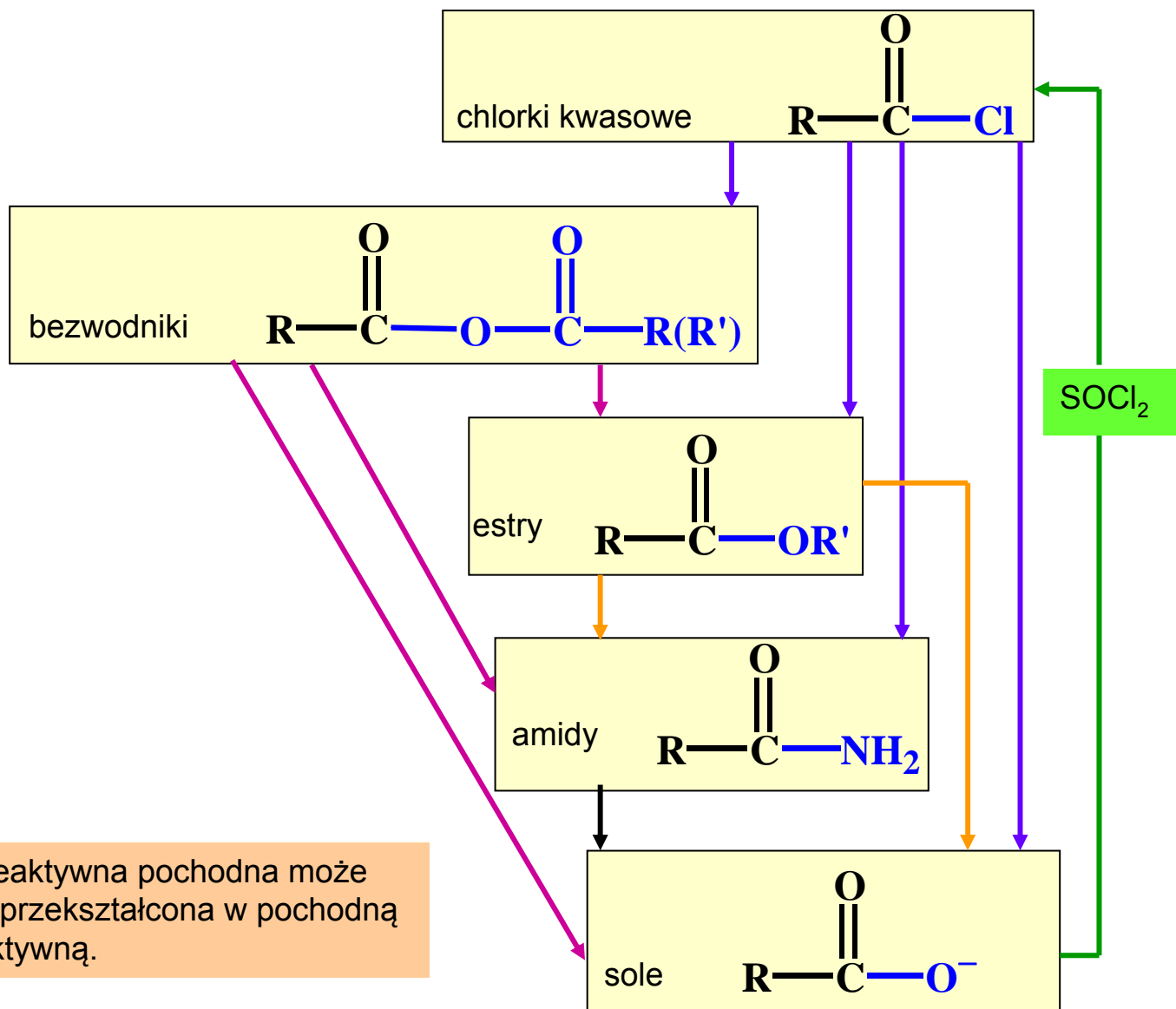

14.12. Przykłady

Podać produkt(y) reakcji:

14.13. Wzajemne przekształcenia pochodnych kwasów karboksylowych

Bardziej reaktywna pochodna może być łatwo przekształcona w pochodną mniej reaktywną.

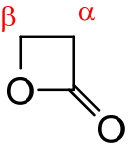
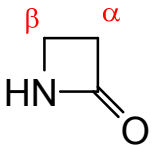
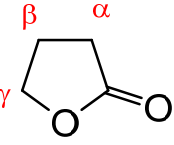
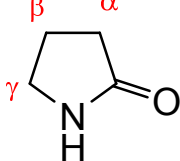
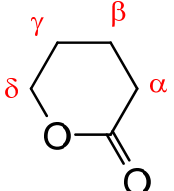
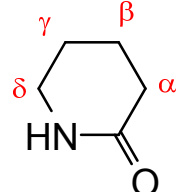
14.14. Wzajemne przekształcenia pochodnych kw. karboksylowych - zestawienie

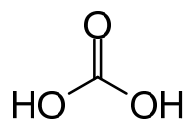
substrat → produkt ↓	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{Cl}$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{O}-\text{C}(=\text{O})\text{R}$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{OR}$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{OH}$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{NR}_2$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{O}^\ominus$	$\text{R}-\text{CN}$
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{Cl}$	X			SOCl_2 POCl_3		SOCl_2	
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{O}-\text{C}(=\text{O})\text{R}$	$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{O}^\ominus$	X		SOCl_2 P_2O_5 $[\text{CH}_3\text{C}(\text{O})]_2\text{O}$		$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{Cl}$	
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{OR}$	ROH, NR_3 uwaga 1	$\text{ROH}/\text{H}^\oplus$	X	$\text{ROH}/\text{H}^\oplus$	$\text{ROH}/\text{H}^\oplus$ uwaga 2		$\text{H}_2\text{O}/\text{H}^\oplus$
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{OH}$	H_2O	H_2O	$\text{H}_2\text{O}/\text{H}^\oplus$	X	$\text{H}_2\text{O}/\text{H}^\oplus$	$\text{H}_2\text{O}/\text{H}^\oplus$	
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{NR}_2$	2NHR_2	2NHR_2	NHR_2	1. NHR_2 2. ΔT	X		
$\text{R}-\text{C}(=\text{O})\text{O}^\ominus$	$\text{OH}^\ominus$	$\text{OH}^\ominus$	$\text{OH}^\ominus$	$\text{CO}_2^{2\ominus}$ $\text{HCO}_3^\ominus$ $\text{OH}^\ominus$ $\text{NHR}_2^\ominus$	$\text{OH}^\ominus$	X	$\text{OH}^\ominus$

uwaga 1: w praktyce reakcja stosowana do otrzymywania estrów alkoholi 3° (chlorki kwasowe trudniej dostępne niż kwasy karboksylowe)

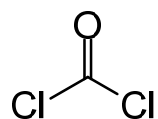
uwaga 2: tylko alkohole 1° i 2°

Uzupełnienie - laktony, laktamy i pochodne kwasu węglowego

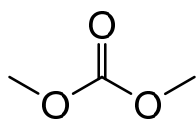
$\text{HO}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\dots-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	wzór laktonu	$\text{H}_2\text{N}-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\dots-\text{CH}_2-\text{CO}_2\text{H}$	wzór laktamu
<p>n=2</p> <p>β-lakton</p> <p>β-propiolakton</p> <p>2-<u>oksacyklobutanon</u></p>		<p>n=2</p> <p>β-laktam</p> <p>β-propiolaktam</p> <p>2-<u>azacyklobutanon</u></p>	
<p>n=3</p> <p>γ-lakton</p> <p>γ-walerolakton</p> <p>2-<u>oksacyklopentanon</u></p>		<p>n=3</p> <p>γ-laktam</p> <p>γ-walerolaktam</p> <p>2-<u>azaacyklopentanon</u></p>	
<p>n=4</p> <p>δ-lakton</p> <p>δ-kaprolakton</p> <p>2-<u>oksacykloheksanon</u></p>		<p>n=4</p> <p>δ-laktam</p> <p>δ-kaprolaktam</p> <p>2-<u>azacykloheksanon</u></p>	

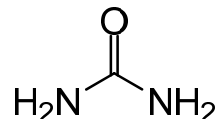
kwas węglowy

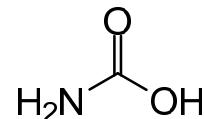
fosgen

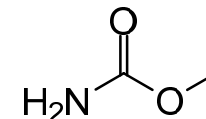
węglan dimetylu

mocznik

kwas karbaminowy

karbaminian metylu